

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

Katedra veřejných financí

Studijní obor: Finance

Paušální výdaje při stanovení základu daně z příjmů

Autor bakalářské práce: Tereza Rechcíglová

Vedoucí bakalářské práce: prof. Ing. Alena Vančurová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2017

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Paušální výdaje při stanovení základu daně z příjmů“ vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny řádně označila a uvedla v přiloženém seznamu.

V Praze dne 31.5.2017

Tereza Rechcíglová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní prof. Ing. Aleně Vančurové, Ph.D. za její ochotu a pomoc při tvorbě této práce.

ABSTRAKT

Práce se zabývá zdaněním příjmů podnikatelů v České republice se zaměřením na paušální výdaje, jejichž fungování podrobně zkoumá. Hlavní náplní je analýza využívanosti paušálních výdajů podnikateli a určení hlavních kritérií, které podnikatele při volbě paušálních výdajů ovlivňují. Toho je docíleno pomocí vyhodnocení vlastního dotazníkového šetření, které se vztahuje k roku 2016.

Na závěr je uvedeno několik doporučení na legislativní úpravy fungování paušálních výdajů, které berou v úvahu výsledky výzkumu a problematiku dlouhodobě nízké výše inkasa daně z příjmů osob samostatně výdělečně činných.

ABSTRACT

The thesis deals with the taxation of entrepreneurs' income in the Czech Republic with a focus on flat-rate expenditures, which are examined in detail. The main purpose is to analyze the use of flat-rate expenditures by entrepreneurs and to determine the main criteria that influence entrepreneurs to choose flat-rate expenditures. This is achieved through the evaluation of our own questionnaire survey, which relates to the period 2016.

Finally, there are several recommendations for legislative adjustments to the operation of lump-sum expenditures which take into account the results of the research and the issue of the long-term low level of income tax collection of self-employed persons.

Obsah

Obsah	5
1. Úvod	6
2. Stanovení základu daně z příjmů	8
2.1 Poplatníci daně z příjmů fyzických osob	9
2.2 Možnosti evidence výdajů	9
2.3 Přechody mezi evidencemi	11
2.3.1 Přechod na paušální výdaje	11
2.3.2 Přechod na skutečné výdaje	12
2.4 Výhody a nevýhody uplatňování výdajů paušálem	12
2.4.1 Výhody paušálních výdajů	12
2.4.2 Nevýhody paušálních výdajů	13
2.5 Příjmy z podnikání a EET	16
2.6 Historie paušálních výdajů	17
2.7 Změny do budoucna	18
3. Výzkum pomocí dotazníkového šetření	20
3.1 Struktura dotazníku	20
3.2 Výsledky dotazníkového šetření	21
3.2.1 Rozložení poplatníků ve zkoumaném vzorku	22
3.2.2 Hlavní faktory ovlivňující používání paušálních výdajů	23
3.2.3 Využití paušálních výdajů v závislosti na druhu příjmů	25
3.2.4 Omezení daňového zvýhodnění pro uživatele paušálních výdajů	26
3.2.5 Paušální výdaje a EET	28
3.2.6 Daňová povinnost podnikatelů	30
3.3 Navrhované úpravy paušálních výdajů	31
4. Závěr	33
Seznam použité literatury a pramenů	35
Seznam tabulek a grafů	36
Přílohy	37

1. Úvod

Téma zdanění osobních příjmů ve společnosti je a vždy bude aktuální. Navzdory faktu, že státem inkasovaná daň z příjmů fyzických osob není již dávno hlavním příjmem státní pokladny v České republice, pro daňové poplatníky bude tato daň stále citlivým tématem, jelikož je pro většinu z nich stále nejvíce viditelná a přímo se dotýká jejich veškerých vlastních příjmů. Zatímco stát se bude vždy snažit na (nejen) této dani inkasovat co nejvíce, daňový poplatník se naopak vždy bude snažit optimalizovat svůj základ daně tak, aby na dani odvedl naopak co nejméně. A je složité nalézt ideální podmínky k tomu, aby byl výnos na dani co nejvyšší, jelikož v praxi rovnice „čím vyšší sazba daně, tím vyšší výnos na dani,“ neplatí.

Důvodem výběru tohoto tématu mé bakalářské práce byl můj zájem seznámit se s tématem optimalizace základu daně podnikatelů za pomoci paušálních výdajů co nejblíže, jelikož si myslím, že v České republice jsou paušální výdaje stále velmi významným nástrojem podpory či regulace podnikatelů a jelikož věřím, že znalost tohoto tématu v budoucnu jistě ocením.

Hlavním předmětem práce je analyzovat z různých úhlů pohledu vliv paušálních výdajů na stanovování základu daně z příjmů podnikatelů.

V teoretické části chci rozebrat mechanismus stanovování daně z příjmu fyzických osob, a do něj zasadit a popsat fungování paušálních výdajů, podmínky jejich využívání, zásadní změny, ke kterým u nich došlo v historii, a jejich hlavní výhody i nevýhody z pohledu jak poplatníka, tak státu. Okrajově se zaměřím na to, zda může mít na mé téma vliv poměrně nová praktika v České republice, kterou je elektronická evidence tržeb, a dále na plánované legislativní změny paušálních výdajů, které lze s největší pravděpodobností očekávat do budoucna.

V praktické části chci vyhodnotit výsledky dotazníkového šetření, které je určeno pouze pro OSVČ, vztahuje se k roku 2016 a obsahuje 10 jednoduchých otázek.

Hlavním cílem práce bude analyzovat využívanost paušálních výdajů podnikateli v České republice za pomoci stanovení vlivu jednotlivých faktorů, jakými jsou především výše ročního hrubého příjmu z podnikání, druh činnosti, plátcovství DPH a jiné, na rozhodování podnikatelů, zda používat paušální či skutečně prokázané výdaje. Na závěr se pokusím na základě zjištěných výsledků zformulovat určitá vlastní doporučení ohledně budoucích legislativních úprav fungování paušálních výdajů.

Metoda, kterou budu v bakalářské práci používat, bude analýza vlastních dat získaných na základě dotazníkového šetření.

2. Stanovení základu daně z příjmů

Při stanovení základu daně za předešlé zdaňovací období se pro poplatníky daně z příjmu fyzických osob v České republice současně využívá 5 samostatných dílčích základů daně, celkový základ daně je pak stanoven jako jejich součet.¹ Jedná se o:

- Příjmy ze závislé činnosti
- Příjmy ze samostatné činnosti
- Příjmy z kapitálového majetku
- Příjmy z nájmu
- Ostatní příjmy

Příjmy ze závislé činnosti se rozumí jak peněžní, tak nepeněžní hrubé příjmy a funkční požitky plynoucí ze zaměstnaneckého poměru. Částka se navíc zvyšuje o sociální pojistné hrazené za zaměstnance zaměstnavatelem. U tohoto základu daně si nelze k příjmům uplatnit žádné výdaje, zároveň platí, že nikdy nemůže být snižován o ztrátu z jiných dílčích základů daně, a tudíž nesmí být nižší než 0.

Naproti tomu dílčí základ daně ze samostatné činnosti se stanovuje podobně jako u právnických osob jako rozdíl mezi příjmy a výdaji vynaloženými na dosažení, zajištění a udržení těchto příjmů. Tento rozdíl může být i záporný, v tom případě je označován jako daňová ztráta. Na rozdíl od dílčího základu daně ze závislé činnosti lze tento dílčí základ daně snižovat o ztrátu z jiných DZD.

Částku příjmů z kapitálového majetku je rovněž zakázáno snižovat o jakékoliv výdaje (výjimkou je zaplacený úrok proti přijatému), přičemž i zde platí pravidlo, že tento základ daně nesmí být záporný. Zde lze podotknout, že většina běžných příjmů fyzických osob spadající do této kategorie většinou tvoří samostatný základ daně se srážkou u zdroje.

U příjmů z nájmu platí obdobná pravidla jako u samostatné činnosti. Příjmy lze snižovat o výdaje a základ daně může být i záporný, zároveň lze snižovat o ztrátu z jiných DZD.

¹ Zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů

Do ostatních příjmů spadají veškeré příjmy nezachycené v předchozích základech daně. Každý druh příjmů může být snížen o prokazatelně vynaložené výdaje, které s (pouze a výhradně) tímto příjmem souvisí, nejvýše však opět do výše rozdílu 0.

2.1 Poplatníci daně z příjmů fyzických osob

Hlavním zaměřením této práce budou poplatníci, jenž mají příjmy ze samostatné činnosti podle §7 Zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů.

V České republice bylo k 31.12.2016 evidováno 1 996 337 živnostníků-fyzických osob.² Nicméně, vzhledem k počtu podnikatelů, kteří skutečně platí zálohy na sociální pojistné, lze z dat České správy sociálního zabezpečení konstatovat, že aktivních podnikatelů bylo k tomuto datu 981 355, tudíž zhruba o 1 milion méně.³

Porovná-li toto číslo s počtem zaměstnanců, kterých bylo k 4. čtvrtletí 2016 dle dat Českého statistického úřadu evidováno 4 282 600⁴ (toto číslo je ovšem specifické tím, že je nejvyšší za celou historii ČR), můžu tak snadno odvodit, že poměr zaměstnanců vůči osobám samostatně výdělečně činným je v České republice momentálně zhruba 4,37:1. Jelikož je tento poměr relativně nízký, lze konstatovat, že počet podnikatelů v ČR je poměrně vysoký, což naznačuje, že jsou zde po ně přívětivé podmínky. Za opravdu výhodnou možnost zejména pro drobné podnikatele považuji paušální výdaje, proto se s jejich fungováním, a faktory ovlivňujícími jejich využívání, chci dále dopodrobna zabývat.

2.2 Možnosti evidence výdajů

Podnikatelé mají několik možností, jak evidovat výdaje související se zdanitelnými příjmy z této činnosti. První možností je vedení účetnictví v plném rozsahu na akruální bázi výnosů a nákladů, kde se základ daně odvozuje několika úpravami od výsledku hospodaření před zdaněním.

² Roční přehled podnikatelů a živností. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/statisticke-udaje-o-podnikatelich/rocnii-prehled-podnikatelu-a-zivnosti--222295/>

³ Přehled o počtu OSVČ podle stavu k 31.12.2016. *ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ* [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/122657DE-EC1C-45AD-B3F0-597C34C292F0/15419/PehledopotuOSVdleOSSZaKRAJprosinec.pdf>

⁴ Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - 4. čtvrtletí 2016. *Český statistický úřad* [online]. 2017 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-4-ctvrtleti-2016/>

Druhou možností je daňová evidence, ve které se vedou záznamy o skutečně přijatých příjmech a skutečně uhrazených výdajích, pohledávkách a dlužích za dané zdaňovací období. Mimo to je poplatník povinen evidovat hmotný majetek a jeho odpisy. Základ daně se pak stanoví jako rozdíl mezi příjmy a výdaji.

Poslední možností je vykazování výdajů zjednodušeně procentem z příjmů-tzv. paušální výdaje, na které je tato práce zaměřena. Vykazování výdajů paušálem je možnost určená výhradně fyzickým osobám za účelem především snížení administrativní zátěže vedení účetnictví či daňové evidence dle zákonných pravidel. Poplatníci, kteří si zvolí tuto možnost, jsou povinni evidovat kromě svých příjmů také pohledávky a hmotný majetek a jeho odpisy pro případ, že by se v budoucnu rozhodli přejít na jiný typ evidence.

Poplatníky spadající do této kategorie lze rozdělit dle předmětu činnosti na 4 základní skupiny, přičemž pro každou skupinu je stanovena maximální částka uplatnitelných výdajů jak absolutně, tak relativně. Relativně je výše omezena stanovením maximální procentní sazby výdajů, které lze z příjmů odečíst, a to vše vždy maximálně z absolutní výše příjmů 2 000 000 Kč. (Tento limit bude v nejbližší době snížen, viz subkapitola „Navrhované změny do budoucna.“)

Pokud se poplatník rozhodne pro vykazování výdajů procentem, má se za to, že tato částka zahrnuje jeho veškeré výdaje, a tudíž je zakázáno uplatňování jakýchkoliv jiných výdajů nad tento paušál. Zároveň platí, že se poplatník v rámci své činnosti musí vždy rozhodnout za dané zdaňovací období pouze pro jednu možnost evidence z výše uvedených. Nelze je vzájemně kombinovat.

Tabulka 1: Maximální sazby paušálních výdajů

Druh příjmu	Sazba	Maximum
Zemědělská výroba, lesní a vodní hospodářství, řemeslná živnost	80 %	1 600 000 Kč
Ostatní živnosti	60 %	1 200 000 Kč
Příjmy z nájmu vč. příjmů z nájmu majetku vloženého do obchodního majetku	30 %	600 000 Kč
Příjmy z jiného podnikání, příjmy z převodu a využití duševních práv, příjmy z nezávislého povolání	40 %	800 000 Kč

Zdroj: VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2016*. 13. Praha: Vox, 2016. ISBN 978-80-87480-44-1.

Zde je ještě vhodné zmínit, že paušální výdaje se mohou dotýkat i poplatníků majících příjmy z nájmu podle §9 či ostatní příjmy podle §10 Zákona o daních z příjmů. U příjmů z nájmu existuje možnost využít paušálních výdajů v sazbě 30 % (max. 600 000 Kč). Dílčí základ daně ostatní příjmy je speciálním případem, jelikož v tomto jediném dílčím základu daně může docházet ke kombinaci vykazování výdajů jak paušálem, tak ve skutečné výši, ovšem s omezením, že paušálních výdajů mohou využít pouze u příležitostných příjmů ze zemědělské činnosti, a to konkrétně v sazbě 80 %.

2.3 Přechody mezi evidencemi

Metoda, kterou si poplatník zvolí, je vždy závazná pouze na jedno zdaňovací období. Jinak je možné mezi těmito metodami volně přecházet, ovšem vždy za splnění určitých podmínek.

2.3.1 Přechod na paušální výdaje

Přechod na paušální výdaje je možný nejen kdykoliv v průběhu zdaňovacího období, ale rovněž i zpětně, a to až do posledního dne lhůty pro podání daňového přiznání.

Pokud poplatník přechází na paušální výdaje, je povinen provést v základu daně několik úprav podle §23 odst. 8 Zákona o daních z příjmu, přičemž záleží na tom, jaký typ evidence až doposud vedl.

Pokud vedl účetnictví v plném rozsahu, je poplatník povinen upravit základ daně především o zůstatky vytvořených rezerv a opravných položek, záloh, výnosů příštích období, nákladů příštích období, příjmů příštích období a výdajů příštích období. Výjimkou je nájemné u finančního leasingu hmotného majetku, které se do základu daně zahrnuje vždy pouze v poměrné výši připadající ze sjednané doby na příslušné zdaňovací období.

Vedl-li poplatník v přechozích obdobích daňovou evidenci, musí svůj základ daně upravit o hodnotu pohledávek, které by při úhradě byly zdanitelným příjmem a hodnotu dluhů, které by při úhradě byly výdajem na dosažení, zajištění a udržení příjmů s výjimkou přijatých a zaplacených záloh, a dále o cenu nespotřebovaných zásob a zůstatky vytvořených rezerv. U úplaty za finanční leasing opět platí, že se do základu daně zahrne vždy pouze v poměrné výši připadající na dané zdaňovací období.

Při dalším prodeji nespotřebovaných zásob se pak do základu daně zahrne pouze rozdíl, o který převyšuje cena, za kterou byly nespotřebované zásoby prodány, cenu nespotřebovaných zásob zahrnutých do základu daně.

2.3.2 Přejchod na skutečné výdaje

Přejchod z paušálních výdajů na skutečné je o něco jednodušší. Podle §23 odst. 8 písm. b) bod 3 je poplatník povinen při přechodu upravit základ daně o hodnotu pohledávek, které byly při úhradě zdanitelným příjmem (s výjimkou určitých pohledávek nabytých postoupením, vkladem nebo při přeměně obchodní korporace, jež jsou blíže specifikovány v §24 odst. 2 písm. y).

2.4 Výhody a nevýhody uplatňování výdajů paušálem

V této subkapitole chci nastínit ty nejzásadnější důsledky paušálních výdajů jak z pohledu poplatníků, jenž je využívají, tak z pohledu státu, který nastavuje pravidla jejich fungování. Na obě strany má jejich existence zásadní vliv. Co je pro jednu stranu výhodné může být problémem na straně druhé a naopak.

2.4.1 Výhody paušálních výdajů

Paušální výdaje zcela jistě naplňují svůj hlavní smysl existence, kterým je jejich jednoduchost, poplatníci nejsou vystaveni jak administrativní, tak finanční zátěži vedení účetnictví, což může být velké plus především pro drobné podnikatele. Navíc na rozdíl od těch, kteří vedou účetnictví či daňovou evidenci, nejsou vystavováni riziku, že budou muset tyto výdaje zpětně prokazovat.

Pro poplatníky ale mohou být momentálně výhodné zejména z jiného důvodu, kterým je štedře nastavená hranice při jejich uplatňování. V České republice jsou dlouhodobě nastaveny několikanásobně vyšší sazby než například v sousedních státech, jejichž legislativa paušální výdaje povoluje.

Co se týče výhodnosti pro stát, považuji za nejvýraznější dva faktory. Prvním je snížení administrativní náročnosti daňových kontrol. Finančním úřadům tak minimálně odpadají spory

o daňové uznatelnosti jednotlivých nákladů. Z druhé považují mechanismus paušálních výdajů jako účinný nástroj vlády sloužící k podpoře či regulaci živnostníků.

2.4.2 Nevýhody paušálních výdajů

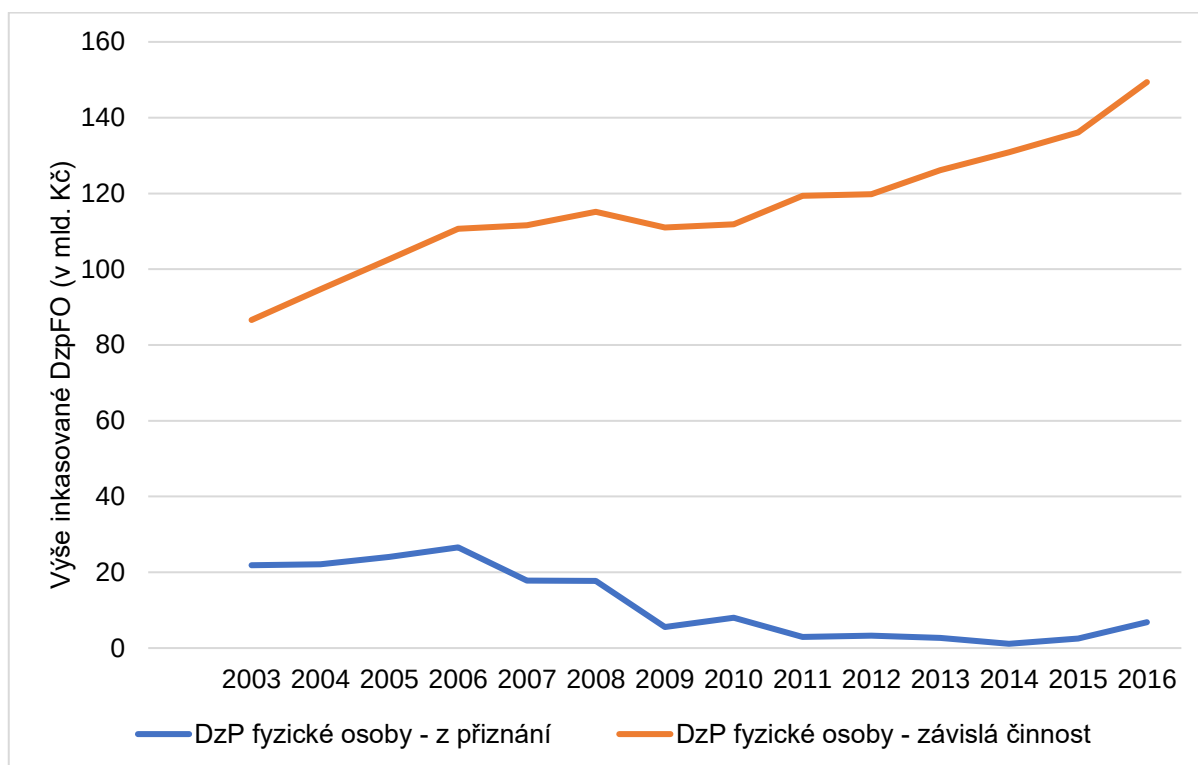
Paušální výdaje jsou v současné době spojeny s jedním důležitým omezením, které má za cíl alespoň částečně snížit jejich jinak obrovskou výhodnost. Omezení spočívá v následujícím: pokud pro poplatníka platí, že více než 50 % základu daně u něho připadá na dílčí základy daně, ve kterých za dané zdaňovací období použil paušální výdaje, pak mu zaniká nárok na slevy na vyživované osoby. To v praxi znamená, že nemůže využít slevy na manžela/manželku, ani na děti. Otázkou je, zda tato restrikce spíše nesmyslně neznevýhodňuje pouze určitou skupinu podnikatelů, jimiž jsou lidé s dětmi, které se jinak snaží stát naopak všemožně podporovat. (Tato podmínka však má být v nejbližší době zrušena, viz subkapitola „Navrhované změny do budoucna.“)

Za druhou největší nevýhodu z pohledu poplatníka považují, že nad rámec paušálních výdajů nesmí uplatnit žádný další výdaj, tudíž ani odpisy dlouhodobého majetku, které je povinen evidovat, což může být nevýhodné například typicky pro poplatníky mající příjmy z nájmu nemovitých věcí, jejichž odpisy jsou zpravidla vysoké, a roční částka daňově uznatelného odpisu tak může podstatně převýšit 30 % výdajový paušál. Stejně tak v případě prodeje nemovitosti zařazené v obchodním majetku lze do nákladů uplatnit její zůstatkovou cenu. Tato možnost v případě paušálních výdajů neexistuje.

Pokud OSVČ provozuje 2 různé činnosti, kdy každá spadá pod jinou paušální sazbu, je povinen evidovat příjmy k obou činnostem zvlášť a poté i ke každému druhu činnosti uplatnit výdaje příslušným procentem. Není ale možné vykazovat výdaje u jedné činnosti paušálem a u druhé skutečné, poplatník se vždy musí rozhodnout pouze pro jednu možnost a tu používat u obou činností, což může být omezující.

Mnoho nevýhod nicméně znamenají paušální výdaje i pro stát. Vzhledem k tomu, že sazby paušálu jsou v České republice neustále velmi vysoké-u velké části živnostníků jistě vyšší, než jsou jejich skutečné výdaje, přichází tak stát každoročně o velkou část prostředků z daní.

Graf 1: Výše inkasa daně z příjmů fyzických osob v letech 2003-2016

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat dostupných na: <http://www.cnb.cz/docs/ARADY/HTML/index.htm>

Na grafu výše můžu porovnat, kolik činila suma státem inkasovaných daní z příjmů fyzických osob za posledních 13 let, a to s porovnáním inkasa výhradně od zaměstnanců-ze závislé činnosti a z daňových příznání. Zde podotýkám, že daňové příznání nepodávají jen podnikatelé, ale i někteří zaměstnanci-namátkou například ti, kteří měli za předešlý rok i jiné příjmy než ze závislé činnosti, které jsou předmětem daně z příjmů, dále poplatníci, na které se vztahuje solidární zvýšení daně atd., zde je však nutné zdůraznit především skupinu osob, jež sem také patří a je tvořená zaměstnanci podávajícími daňové příznání za účelem žádosti o vrácení přeplatku na dani.

Pro konkrétnější vyčíslení se zaměřím na rok 2016, ve kterém byla ze závislé činnosti na dani z příjmů odvedena zhruba 21,8 x vyšší suma než z příznání. I s přihlédnutím k výše popsaným faktům vidím, částka daně vybraná z příznání je oproti té ze závislé činnosti spíše zanedbatelná.

Dále lze z grafu konstatovat, že postupné snižování výnosu daně z daňových příznání z velké části koresponduje se zásadními legislativními změnami týkajícími se paušálních výdajů, jenž jsou blíže popsány v kapitole „Historie paušálních výdajů.“ Vidím, že výnos na této dani byl poměrně stabilní, dokud nedošlo k prvnímu velkému poklesu o téměř 10 miliard korun mezi lety 2006 a 2007. Tento pokles nápadně souvisí s obrovským nárůstem sazeb paušálních výdajů

v roce 2005. Předpokládám, že se zde projevuje určité časové zpoždění, jelikož poplatníkům určitou dobu trvá, než se na nové podmínky adaptují.

K dalším poklesům docházelo průběžně v letech 2008-2011. Tyto poklesy si vysvětlují jak některými legislativními změnami-opětovným navýšením sazeb paušálních výdajů, zavedením lineární sazby daně (až do roku 2017 byla sazba klouzavě progresivní) a zvýšením základní slevy na poplatníka, tak finanční krizí, která na území České republiky v tu dobu probíhala.

V každém případě je extrémně nízká výše vybraných daní z příjmů podnikatelů problém, se kterým se Česká republika potýká posledních pár let-mnoho OSVČ konstantně vykazuje svůj základ daně po odečtení výdajů na úplném minimu tak, aby po vynásobení základu daně sazbou a odečtením všech slev vyšla nulová daň.

Samozřejmě hlavní příčinou tohoto problému nejsou paušální výdaje, nicméně je v tomto případě vnímám jako nástroj, který tuto praktiku usnadňuje-je totiž snadné si spočítat, kolik musím priznat příjmů, abych se po odečtení výdajů paušálem a uplatnění slev na dani dostal na nulu.

Zde se nabízí otázka, zda si touto praktikou neuškodí OSVČ do budoucna i sami sobě, jelikož tím pádem odvádí i minimální sociální pojistné a jednou pravděpodobně dosáhnou pouze na minimální důchod. Z nejnovějších výzkumů⁵ však vyplývá, že je tomu spíše naopak-výše v budoucnu čerpaných dávek je u těchto osob relativně vysoká v porovnání k výši odvedených příspěvků do systému.

Dalším problémem je rozšíření tzv. švarcsystému⁶. V rámci něj si lidé obstarají živnostenské oprávnění, přičemž společnostem, pro které pracují, poté vystavují faktury za odvedenou práci. Lidé tak navenek nevystupují jako zaměstnanci, ale jako OSVČ, ačkoliv vykonávají závislou činnost. Má to pro ně obrovskou výhodu v tom, že si rázem mohou uplatňovat ke svým příjmům výdaje, což je v tomto případě opět nejjednodušší a zároveň nejvýhodnější paušálem. Sice pak musí OSVČ za sebe odvést celou částku zdravotního i sociálního pojistného, nicméně se mu rapidně sníží základ daně.

⁵ VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. Employees' and self-employed persons' pension replacement rates in the Czech Republic – new findings from the new dataset. *Theoretical and Practical Aspects of Public Finance 2016* [online]. Praha, 2016, , 112-117 [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: https://kvf.vse.cz/wp-content/uploads/2016/09/OK_A5-sborn%C3%ADk-TPAVF-2016.pdf

⁶ Co je a není švarcsystém. *Portál POHODA* [online]. 2013 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/mzdy-a-prace/co-je-a-neni-svarcsystem/>

Švarcsystém tak představuje obrovskou daňovou úsporu jak pro „zaměstnance,“ tak pro zaměstnavatele, kteří ušetří na odvodech za sociální pojištění. V České republice je tento systém praktikován od 90. let, přičemž dlouho nebyla legislativa ohledně tohoto problému jednotná. Konečně až od roku 2012 je zákoníkem práce definitivně zakázán, problém však může být toto jednání v praxi vždy dokázat.

Vodítko k této problematice poskytuje množství soudních judikátů, které se snaží co nejpřesněji definovat závislou činnost a její znaky. Například Nejvyšší správní soud v rozsudku 2 Afs 62/2004-70 ze dne 24. 2. 2005 uvedl, že „závislou činnost nelze vymezit pouze jako činnost vykonávanou podle příslušných pokynů, nýbrž se musí jednat o činnost skutečně závislou na osobě plátce.“⁷ Prvek závislosti má záležet především na povaze a délce trvání vykonávané činnosti.

Mnoho následně vydaných judikátů týkajících se tohoto tématu už vesměs posuzuje konkrétní situace, kdy byly smluvní strany nařčeny ze švarcsystému, přičemž ne vždy jsou jejich závěry jednotné. To potvrzuje, že každý případ je svým způsobem individuální a znaky závislé činnosti tak nelze zcela zobecnit.

2.5 Příjmy z podnikání a EET

Jedním z výše zmíněných problémů paušálních výdajů je přiznávání příjmů v takové výši, aby po vynásobení sazbou daně a odečtení všech slev vyšla daňová povinnost nulová.

Tento problém slibuje ve velké míře vyřešit nově zavedená Elektronická evidence tržeb (dále jen EET).

EET má být postupně zavedena ve čtyřech vlnách v letech 2016-2018⁸:

- v 1. fázi – od 1. prosince 2016 - ubytovací a stravovací služby,
- ve 2. fázi – od 1. března 2017 - maloobchod a velkoobchod,
- ve 3. fázi – od 1. března 2018 - ostatní činnosti vyjma těch ve 4. fázi, například svobodná povolání, doprava, zemědělství,
- ve 4. fázi – od 1. června 2018 - vybraná řemesla a výrobní činnosti

⁷ FUČÍK, Ivan. Švarcsystém – začíná být pomalu jasno? In: *Fučík&Partneři* [online]. 2017 [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: <http://www.fucik.cz/publikace/svarcsystem-zacina-byt-pomalu-jasno/>

⁸ *ETržby* [online]. Finanční správa, 2017 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.etrzby.cz/>

EET by měly podléhat všechny tržby, které pochází z podnikatelské činnosti a byly uhrazeny v hotovosti, platební kartou, šekem, směnkou, či jinými obdobnými způsoby-např. stravenkou. Evidenci tržeb však nepodléhá přímý převod z účtu na účet, takže například placení faktur.

EET si kromě zvýšení objemu vybraných daní od podnikatelů a firem slibuje také „narovnání podnikatelského prostředí.“⁹ Každý tak bude muset přiznávat a státu okamžitě zasílat informace o svých tržbách, což by mělo dát méně prostoru např. k manipulaci s těmito čísly v účetnictví. Otázkou ovšem je, jak efektivně bude systém v praxi fungovat, vzhledem k tomu, že vystavování faktur EET nepodléhá. Na tuto problematiku je zaměřená část dotazníku v praktické části práce.

2.6 Historie paušálních výdajů

Možnost použití paušálních výdajů byla v České republice poprvé dána zákonem č.586/1992 Sb. s platností od 1.1.1993. Původně bylo jeho významem především podporovat nově vznikající podnikání v ekonomicko-tržním hospodářství.

Od zavedení paušálních výdajů až do roku 2004 nenastaly u sazeb paušálních výdajů žádné větší změny, tedy více než 10 let fungovaly na stejných sazbách. Teprve roce 2004 se sazby paušálních výdajů opět dostaly do pozornosti politických stran a od té doby procházejí neustálým vývojem.

Tabulka 2: Vývoj sazeb paušálních výdajů

Druh příjmu	1993	2004	2005	2009	2010	2012
Příjmy ze zemědělské výroby	50 %	50 %	80 %	80 %	80 %	80 %
Příjmy z řemeslných živností	25 %	25 %	60 %	80 %	80 %	80 %
Příjmy z ostatních živností	25 %	25 %	50 %	60 %	60 %	60 %
Příjmy z jiného podnikání a z nezávislého povolání	25 %	25 %	40 %	60 %	40 %	40 %
Příjmy z převodu a využití práv	30 %	30 %	40 %	60 %	40 %	40 %

⁹ DLOUHÝ, Vladimír. Elektronická evidence tržeb musí být ve prospěch řádných podnikatelů. In: *ETržby* [online]. 2017 [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: <http://www.etrzby.cz/cs/rekli-o-evidenci-trzeb>

Druh příjmu	1993	2004	2005	2009	2010	2012
Příjmy z nájmu majetku vloženého do obchodního majetku	x	x	x	x	x	30 %

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat dostupných z: <http://www.cesko-finance-poradenstvi.cz/cs/aktuality-komentare-analyzy/dane-a-ucetnictvi/114-pausalni-vydaje-osvc.html>

Asi největší změnou, jak je z tabulky patrné, bylo zdaňovací období 2005, ve kterém došlo jak k podstatnému navýšení sazeb paušálních výdajů, tak k odlišení sazeb u živností řemeslných a neřemeslných. V paušální částce výdajů byly zahrnuty veškeré výdaje kromě pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pojistného na zdravotní pojištění a případného individuálního pojistného na nemocenské pojištění u soukromé pojišťovny u podnikatelů, kteří nebyli přihlášení k nemocenskému pojištění u Správy sociálního zabezpečení. Tyto částky bylo možné uplatnit jako výdaj nad rámec paušálu v prokázané výši.

Možnost uplatnit si vedle paušálních výdajů i zaplacené pojistné na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na všeobecné zdravotní pojištění (a to nejen za jeho osobu, ale i za zaměstnance) byla zrušena k 1.1.2008.

Teprve v roce 2010 byl učiněn krok ke snížení některých výrazně nadsazených sazeb, a to konkrétně u příjmů z jiného podnikání a z nezávislého povolání a u příjmů z převodu a využití práv. Tato sazba poklesla z výše 60 % na 40 %, na kterých je dodnes.

V roce 2011 byly příjmy dále rozčleněny na „příjmy z pronájmu majetku zařazeného v obchodním majetku“, pro který byla stanovena sazba ve výši 30 %. Až do roku 2010 mohl poplatník tyto příjmy zahrnout do dílčího základu daně a využít sazbu podle druhu své činnosti, tedy v rozmezí 40 % až 80 %.

V posledních letech zůstávají procentní sazby stále stejné, a politici se tak používání paušálních výdajů snaží omezovat spíše jinými prostředky, jakými jsou například stanovení maximální výše uplatnitelných výdajů, či zamezení využití některých slev v případě vykazování výdajů paušálem.

2.7 Změny do budoucna

V průběhu letošního roku by měla vyjít v platnost novela zákona, která upravuje podmínky využívání právě paušálních výdajů.

Procentní sazby výdajů zůstanou zachovány, nicméně se sníží mezní hodnota příjmů, na kterou lze paušály uplatnit, a to na 1 000 000 Kč. Tím pádem dojde i ke snížení maximální částky uplatnitelných výdajů, a to na polovinu oproti předešlému stavu.

Naproti tomu dojde k opětovnému povolení uplatnit si daňové zvýhodnění na vyživované osoby, tj. manželku a děti, přičemž se opět všeobecně zvýší výše slevy na 2. a další dítě.

3. Výzkum pomocí dotazníkového šetření

Data potřebná k analyzování využívání paušálních výdajů mezi podnikateli jsem se rozhodla získat na základě vlastního dotazníkového šetření. Jelikož jsem chtěla, aby byla získaná data co nejaktuálnější, rozhodla jsem se zaměřit přímo na předcházející zdaňovací období, a to rok 2016. Z tohoto důvodu jsem data začala sbírat až od posledního dne pro podání daňového přiznání k dani příjmu za rok 2016, kterým byl letos 3.4. Jelikož jsem tak měla na sběr dat velmi omezený čas, dala jsem si za cíl získat alespoň 30 vyplněných dotazníků. Nakonec se podařilo získat celkem 32 smysluplně vyplněných dotazníků.

3.1 Struktura dotazníku

Dotazník obsahuje celkem 10 stručných otázek. Počet otázek jsem zvolila v přiměřené délce, tak, aby byl použitelný pro účely této bakalářské práce, ale aby zároveň nebyl dotazník zbytečně dlouhý a neodrazoval případné respondenty od vyplnění.

Všechny otázky jsou uzavřené, tak, aby nedocházelo k nepřesným a těžko vyhodnotitelným odpovědím. Struktura je následující:

1. Jaká byla výše vašeho ročního hrubého příjmu ze samostatné činnosti za rok 2016?
2. Jaký byl váš základ daně za rok 2016?
3. Jaký je váš druh podnikání?
4. Je samostatná činnost vaším hlavním zdrojem příjmů (tzn. tvoří více než polovinu z celkových hrubých příjmů)?
5. Používáte paušální výdaje?

Pokud ano:

Od příštího roku by měla platit novela zákona, která upravuje podmínky využívání paušálních výdajů:

- *Snižuje maximální limit výdajů, tzn. nově se budou moci procentuální sazby výdajů uplatnit maximálně z částky příjmů 1 000 000 Kč, tj:*
 - *Zemědělská výroba-max. 800 000 Kč*
 - *Řemeslná živnost-max. 600 000 Kč*

- *Nájem, pronájem obchodního majetku-max. 300 000 Kč*
 - *Jiná činnost-max. 400 000 Kč*
 - *Nově ale bude možné uplatit slevu na vyživované osoby, tj. manžela/manželku a děti.*
6. Budete za těchto podmínek uvažovat o přechodu na skutečné výdaje?
 7. Máte jako OSVČ nějaké zaměstnance?
 8. Jste plátcem DPH?
 9. Týká se vás EET?
 10. Kolik máte dětí, na které byste si mohl(a) uplatnit daňové zvýhodnění na dani z příjmů?

Kompletní podobu dotazníku lze nalézt v přílohách. Za účelem získání co nejvíce odpovědí jsem vytvořila elektronickou verzi dotazníku, kterou jsem rozeslala mezi OSVČ, jež osobně znám, a o totéž jsem poprosila své přátele. Zároveň jsem se snažila oslovit podnikatele z nejrůznějších odvětví tak, aby vzorek odpovědí nebyl znehodnocen například tím, že ho vyplní pouze skupina lidí provozující obdobnou činnost, čímž by byly výsledky zkreslené a dle mého názoru bezcenné. Stejně tak jsem se snažila získat odpovědi od podnikatelů sídlících nejen v Praze, ale i v Jihočeském kraji, a to z důvodu jiných platových podmínek v obou krajích, což by na můj výzkum mohlo mít vliv.

Takto jsem získala 25 vyplněných dotazníků, bohužel jsem se občas setkávala s neznalostí tématu či nepochopením otázek – někteří respondenti si nebyli jisti především pojmem „základ daně.“

Zbylých 7 dotazníků bylo získáno za pomoci daňové poradkyně Ing. Radky Vajnerové, jež mi za souhlasu svých klientů poskytla potřebná data nutná k dosažení stanovené hranice obdržených odpovědí.

3.2 Výsledky dotazníkového šetření

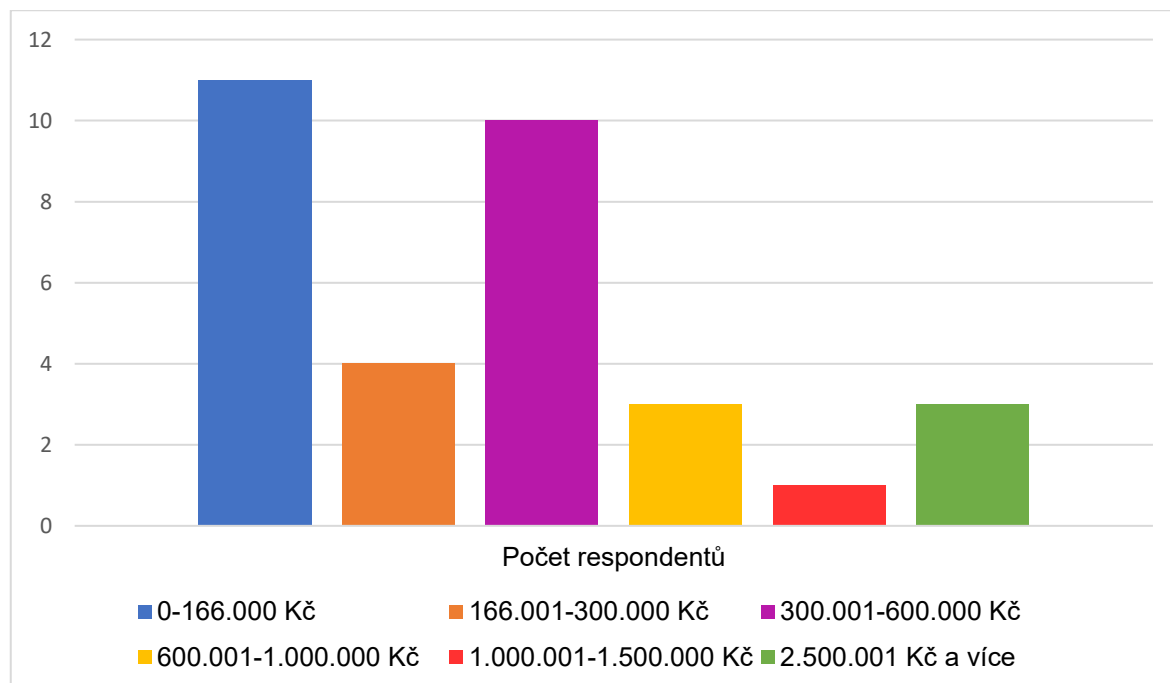
V následujících subkapitolách se zaměřím na analýzu hlavních příčin, které mají dle mého názoru hlavní vliv na rozhodnutí daňových poplatníků vykazovat výdaje paušálem.

3.2.1 Rozložení poplatníků ve zkoumaném vzorku

V teoretické části práce jsem uvedla několik motivů, které by měly být dostatečně silným argumentem tvrzení, že paušální výdaje jsou v České republice velmi oblíbené a využívá je velká část poplatníků. Nicméně k tomuto tématu nejsou nikde dostupná data, kterými bych mohla své tvrzení podložit, proto se podívám na rozložení uživatelů paušálních výdajů ve zkoumaném vzorku odpovědí.

Z celkového počtu 32 odpovědí využívá paušální výdaje rovných 21 podnikatelů čili zhruba dvě třetiny respondentů.

Graf 2: Rozložení počtu respondentů na základě výše ročního hrubého příjmu ze samostatné činnosti

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z dotazníkového šetření

Jak lze vyčíst z grafu, drtivá většina respondentů spadá do prvních 3 příjmových skupin. Do intervalu 0-166 000 Kč spadá 11 OSVČ, do intervalu 166 001-300 000 Kč 4 OSVČ a do třetího nejzastoupenějšího ve výši 300 001-600 000 Kč ročně jich spadá 10. Zbylé 4 intervaly již mají zastoupení minimální, mezi hranicemi 600 001-1 000 000 Kč se pohybují 3 respondenti, mezi 1 000 000-1 500 000 Kč je to pouze 1, v dalším intervalu dokonce žádný a nad hranici 2 500 001 Kč ročně a více dosáhli 3 respondenti.

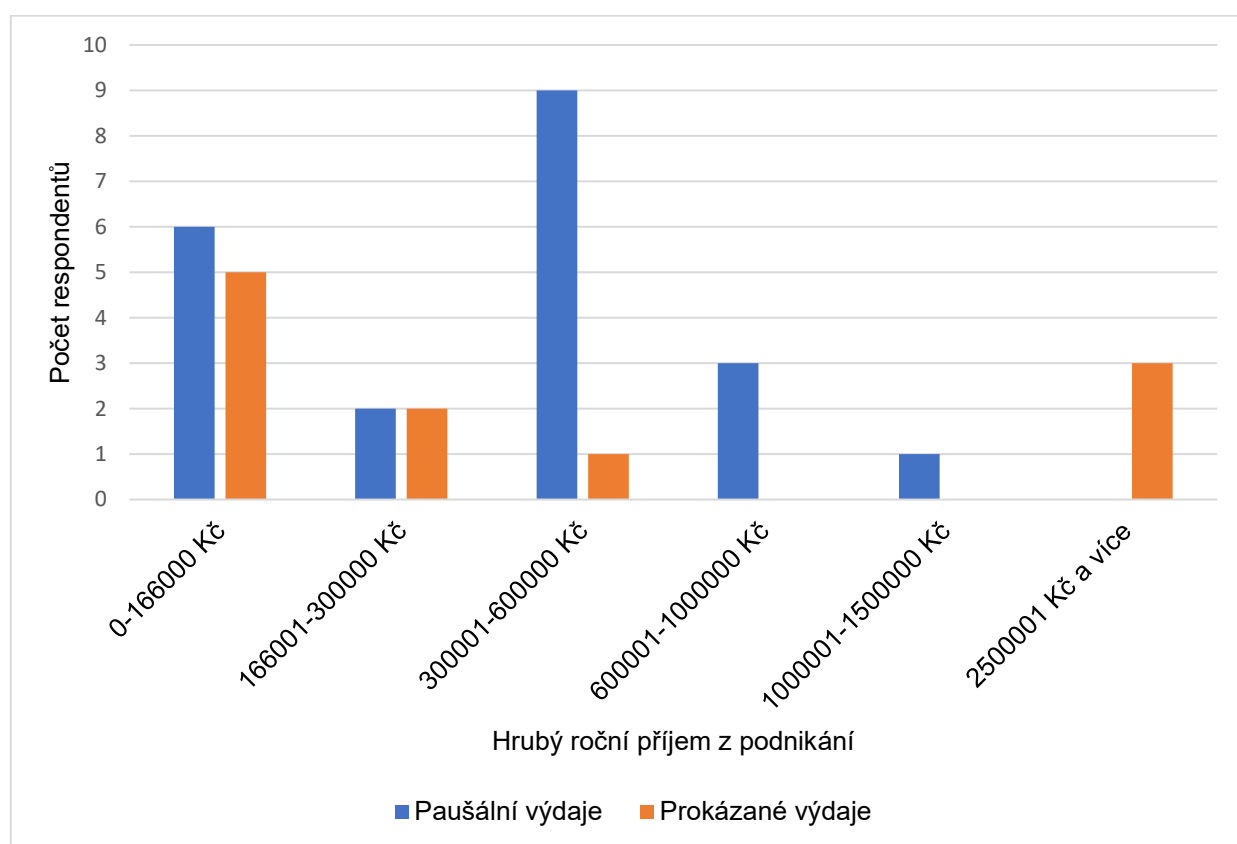
Jelikož se do předposlední příjmové kategorie nezařadil žádný z mých respondentů, nebudu s touto kategorií dále pracovat.

3.2.2 Hlavní faktory ovlivňující používání paušálních výdajů

Nyní se pokusím zanalyzovat, jak velká část respondentů z jednotlivých příjmových skupin využívá možnosti vykazování výdajů paušálem. Dle mého názoru je úplně hlavním rozhodovacím faktorem výše hrubých ročních příjmů ze samostatné činnosti podnikatele.

Vzhledem ke stanovenému absolutnímu limitu paušálních výdajů jsem očekávala, že vykazovat skutečné výdaje bude výhodné spíše pro poplatníky s vyššími příjmy.

Graf 3: Počet respondentů vykazujících výdaje paušálem dle příjmové kategorie

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z dotazníkového šetření

Výsledky dopadly částečně pro mne překvapivě a částečně dle očekávání. Jak jsem již zmínila výše, bylo velice pravděpodobné, že podnikatelé s příjmy vyššími než 2 000 000 Kč ročně budou častěji volit variantu skutečně prokázaných výdajů, a to jak z důvodu již několikrát zmíněného paušálního limitu, tak i například kvůli tomu, že se mezi takto vysoce příjmovými podnikateli častěji nachází plátcí DPH, kteří jsou povinni vést určitý typ evidence vhodný a dostatečně podrobný ke stanovení této daně ze zákona, proto pro ně paušální výdaje

nepředstavují žádnou administrativní úlevu, a pravděpodobně by je volili jen v případě, kdy by pro ně představovaly úlevu daňovou v podobě nižšího základu daně.

Podívám-li se blíže na vazbu mezi plátcovstvím DPH a využíváním paušálních výdajů do mnou získaného vzorku odpovědí, vidím, že z 5 plátců DPH jich využívají výdaje paušálem pouze 2, z toho 1 patří do „nízkopříjmové“ skupiny 0 - 166 000 Kč ročně, z čehož lze odvodit, že je za plátce registrován dobrovolně a že se mu používání paušálních výdajů spíše „vyplácí“ v porovnání s výdaji skutečnými.

Překvapivý je pro mě ale výsledek skupiny podnikatelů s nejnižšími příjmy, ve které uživatelé paušálních výdajů převažují pouze nepatrně. Z celkového počtu 11 OSVČ jich paušální výdaje nevyužívá celých 5. Po bližším prozkoumání vzorku odpovědí se domnívám, že byl tento výsledek ovlivněn tím, že jeden z těchto pěti OSVČ je dobrovolně registrován jako plátce DPH, a další dva provozují řemeslnou živnost, která může být i přes štedře nastavenou paušální sazbu (80 %) na výdaje velmi náročná.

Podobnou úvahu jako u plátců DPH lze aplikovat i na podnikatele, jenž mají nějaké zaměstnance. Zaměstnávat lidi je drahé, kromě mzdy je zaměstnavatel povinen za zaměstnance odvádět i zdravotní a sociální pojistné, které je pro něj daňově uznatelným nákladem. A samozřejmě je s tím opět spojena určitá administrativa, které se nelze vyhnout. Z těchto důvodů očekávám, že pro většinu podnikatelů bude zaměstnávání lidí spojeno s uplatňováním skutečných výdajů.

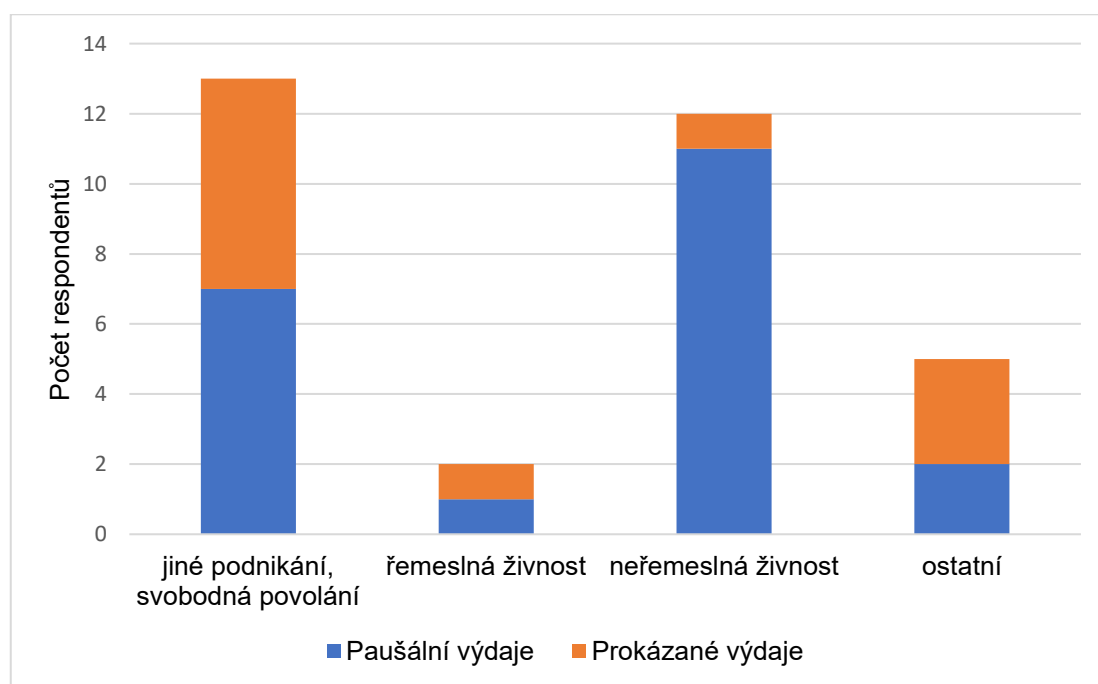
Mezi 32 podnikateli, jenž mi poskytli své údaje, byli pouze 4, kteří měli alespoň 1 zaměstnance. To je dost malé číslo. Nicméně i přesto výsledky tento trend potvrdily, jelikož se mezi 4 zaměstnavateli nacházel pouze 1, který vykazoval výdaje paušálem.

V této subkapitole jsem se tedy pokusila rozebrat vliv 3 důležitých příčin na rozhodování poplatníků v otázce vykazování výdajů paušálem, a tím byly výše ročních hrubých příjmů ze samostatné činnosti, plátcovství DPH a případní zaměstnanci. K tomuto bych ráda doplnila, že paušální výdaje mají být především podpůrným nástrojem pro „drobné“ podnikatele mající roční hrubý příjem do výše 2 000 000 Kč. Pokud se ale podívám na odpovědi získané z dotazníků, vidím, že mezi podnikatele mající roční příjem do 2 000 000 Kč se řadí 90 % respondentů. S přihlédnutím k faktu, že už nad obrat 1 000 000 Kč je podnikatel považován za natolik „významného“, aby se musel registrovat k DPH, mi tato částka připadá velmi nadsazená, a myslím, že její aktuálně vládou projednávané snížení na 1 milion korun je smysluplné opatření.

3.2.3 Využití paušálních výdajů v závislosti na druhu příjmů

Tato úvaha mě přivádí k další otázce, a to jaký je poměr uživatelů paušálních výdajů a ostatních v závislosti na druhu podnikání. Jelikož jsem i tuto otázku v dotazníku z důvodu snadnějšího vyhodnocování a vyloučení pochybných odpovědí zvolila uzavřenou, došlo zde k určitému zobecnění. Zvolila jsem zde 4 hlavní kategorie zejména podle výše sazeb-řemeslná živnost (80 %), neřemeslná živnost (60 %), jiné podnikání a svobodná povolání (40 %) a kategorie ostatní, které zahrnují všechny ostatní činnosti vymezené v §7 Zákona o daních z příjmů, jako například příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, podíl společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti na zisku či příjem z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku. Všechny tyto druhy příjmů jsem se rozhodla sloučit do jedné, doplňkové kategorie, jelikož jsem ze svého okolí neočekávala téměř žádné respondenty, kteří by tyto příjmy vykazovali, a závěry učiněné z tak malého počtu respondentů by proto nebyly příliš objektivní.

Graf 4: Využití paušálních výdajů v závislosti na druhu příjmů

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z dotazníkového šetření

Jak lze vidět v grafu, množství OSVČ ve vzorku v závislosti na druhu příjmů je dle očekávání velmi nerovnoměrné. Příjmy z řemeslných živností mají pouze 2 respondenti a do skupiny ostatní se řadí pouze 5 respondentů, z tohoto důvodu nelze u těchto dvou skupin z tohoto výzkumu učinit směřodonné závěry a výsledek tak uvádím spíše pro zajímavost.

U neřemeslných živností je paušální sazba dlouhodobě nastavena na poměrně vysoké sazbě 60 %, proto jsem zde očekávala převahu uživatelů paušálních výdajů, což se potvrdilo. Z 12 respondentů nevyužíval paušálních výdajů pouze jeden, pro kterého však byly jeho příjmy z podnikání dle vyplněných odpovědí hlavním zdrojem příjmů (částka 166 001-300 000 Kč ročně) a zároveň si mohl uplatnit slevu na dani na 3 a více dětí. Z tohoto usuzuji, že důvodem pro bylo volbu jiného typu evidence bylo právě znemožnění využití daňového zvýhodnění na vyživované osoby v případě použití paušálních výdajů na příjmy tvořící více než 50 % základu daně.

V kategorii jiná podnikání, svobodná povolání vyšel poměr odpovědí zhruba půl na půl. Tento výsledek si vysvětluji tím, že tato skupina zahrnuje opravdu velké množství nejrozličnějších povolání-od doktorů a právníků po například profesionální sportovce a jiné. Se sazbou 40 % bude v tomto případě asi nejvíce záležet na konkrétní profesi a okolnostech u konkrétního podnikatele, jako je například obecná náročnost povolání na výdaje, výše ročních příjmů, jejich složení či právě počet dětí u poplatníků, jenž jsi na ně chtějí uplatnit slevu na dani.

3.2.4 Omezení daňového zvýhodnění pro uživatele paušálních výdajů

Problematika omezení uplatnění daňového zvýhodnění na vyživované osoby u poplatníků používajících paušální výdaje na příjmy tvořící více než 50 % základu daně mě zajímala natolik, že jsem se rozhodla do dotazníku zařadit otázku, jež se na ní zaměřují. Konkrétně mě zajímalo, zda existuje nějaký zobecnitelný vztah mezi třemi hlavními faktory, a to, zda je samostatná činnost hlavním zdrojem příjmů poplatníka, zda používá paušální výdaje a kolik má poplatník dětí, na které by si mohl uplatnit daňové zvýhodnění na dani z příjmů.

Samozřejmě, že zcela obecná odpověď aplikovatelná na všechny podnikatele na tuto otázku nalézt nelze-u každého jedince bude záležet na dalších okolnostech, které se analyzují již obtížněji a jsou jimi například, zda má poplatník manželku/manžela, a pokud ano, tak například výše či složení jeho/jejích příjmů atd. Komplikovanost tohoto problému se mi potvrdila i při analyzování odpovědí, ve kterých skutečně nešel nalézt žádný obecný trend, odpovědi byly hodně rozptýleny, a bohužel jsem v počtu respondentů měla pouze 2 poplatníky, kteří měli možnost uplatnit si slevu na 3 a více dětí. To je sice malý počet, nicméně ani jeden z nich paušální výdaje za zdaňovací období 2016 nepoužíval.

S touto otázkou úzce souvisí nynější pozměňovací legislativní návrh, který se dotýká i tohoto problému. Několikrát jsem se setkala s názorem, že ony štědře nastavené podmínky využívání paušálních výdajů v ČR je potřeba nějakým způsobem omezit, nicméně regulovat jej skrze

omezování slev na dani není úplně vhodné řešení, jelikož jednoduše omezuje pouze skupinu podnikatelů s dětmi, což ani v dlouhodobé politice České republiky, která je naopak zaměřená na podporu rodin s dětmi, nedává smysl.

Proto jsem na toto téma položila následující otázku, určenou pouze poplatníkům, kteří výdaje paušálem za rok 2016 využívali.

Od příštího roku by měla platit novela zákona, která upravuje podmínky využívání paušálních výdajů:

Snižuje maximální limit výdajů, tzn. nově se budou moci procentuální sazby výdajů uplatnit maximálně z částky příjmů 1 000 000 Kč, tj:

Zemědělská výroba-max. 800 000 Kč

Řemeslná živnost-max. 600 000 Kč

Nájem, pronájem obchodního majetku-max. 300 000 Kč

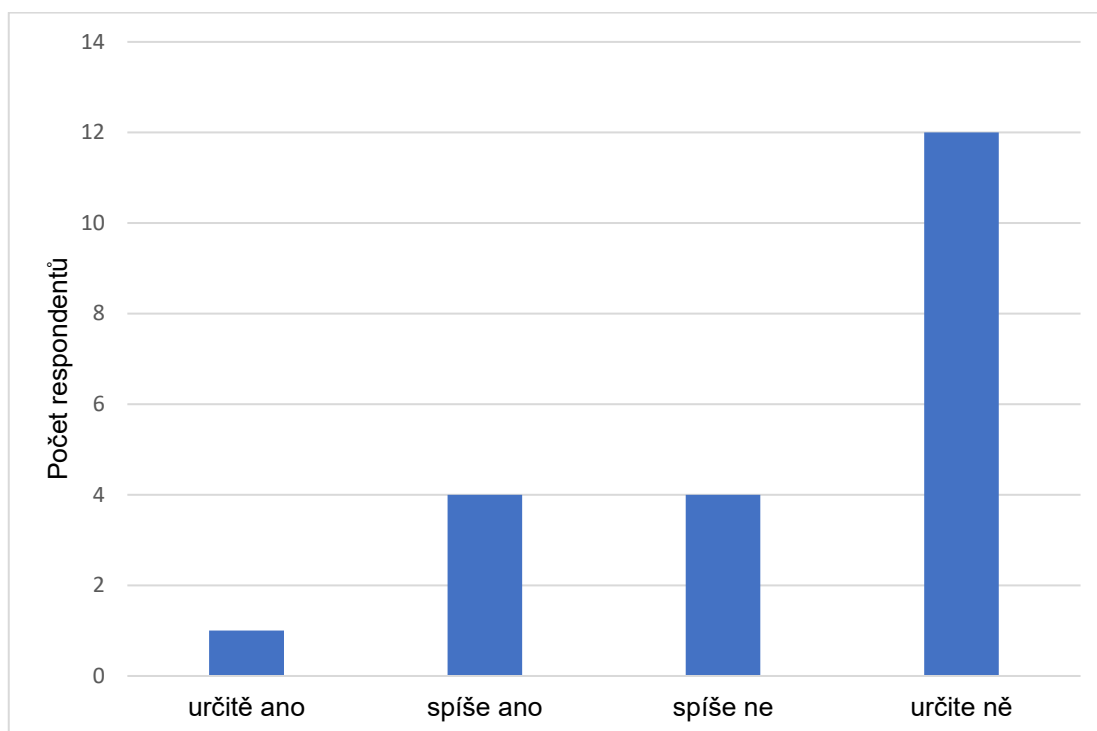
Jiná činnost-max. 400 000 Kč

Nově ale bude možné uplatit slevu na vyživované osoby, tj. manžela/manželku a děti.

Budete za těchto podmínek uvažovat o přechodu na skutečné výdaje?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Určitě ne

Graf 5: Přechod uživatelů paušálních výdajů na prokázané v případě legislativní změny 2017

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z dotazníkového šetření

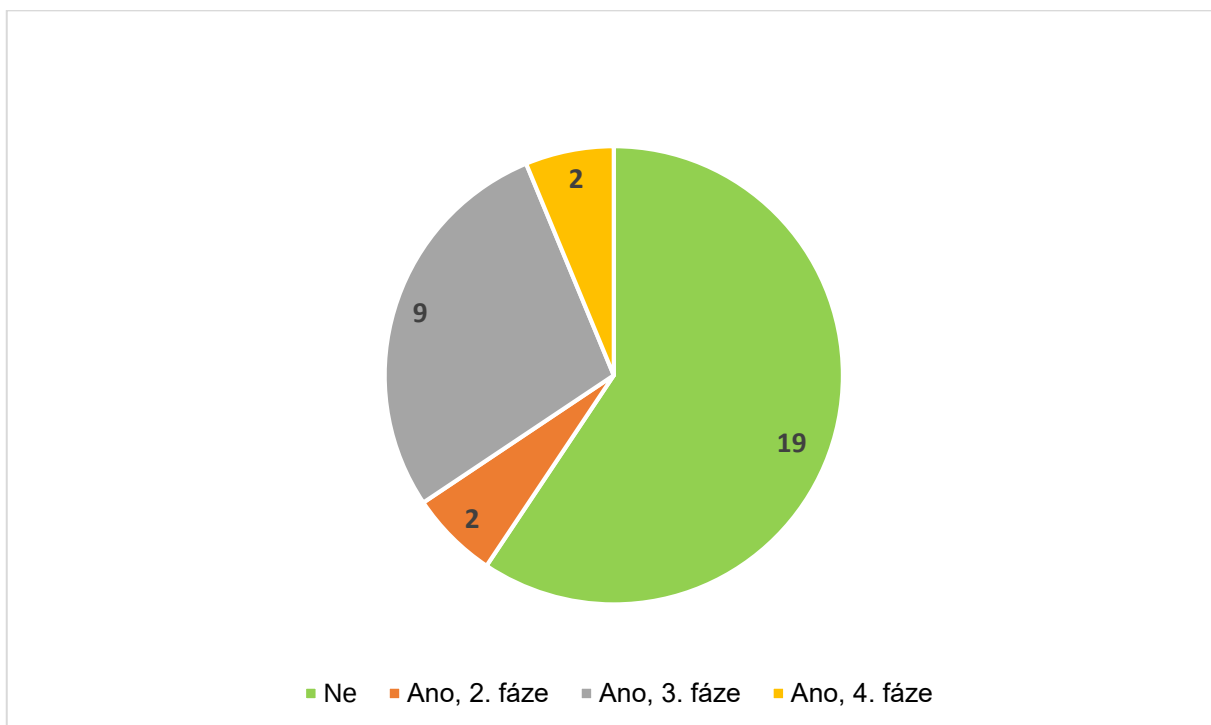
Jak lze vidět na grafu výše, ani snížení absolutního limitu na polovinu OSVČ od paušálních výdajů příliš neodradí. Z 21 vyhodnocovaných odpovědí zaškrtnlo celých 12 podnikatelů možnost „určitě ne“ a další 4 možnost „spíše ne“. Naopak „určitě ano“ zvolil pouze 1 respondent, který byl zároveň jediným podnikatelem majícím příjmy nad 1 000 000 Kč ročně. Zbylí 4 pak zvolili možnost „spíše ano.“ To mě přivádí k myšlence, že by se lidé i nadále rozhodovali nejvíce v závislosti na výši jejich ročních příjmů a v závislosti na výši rozdílu mezi skutečnými výdaji a výdaji, které by jim vyšly po vynásobení příslušnou sazbou.

3.2.5 Paušální výdaje a EET

Rovněž mě zajímalo, zda existuje nějaký vztah mezi vykazování výdaji paušálem a nově zavedenou elektronickou evidencí tržeb. Konkrétně mě zajímalo, zda mají podnikatelé v zájmu i nadále setrvat v režimu paušálních výdajů, ačkoliv jsou se samotným EET spojeny minimálně výdaje v řádu tisíců až desítek tisíců korun za nákup modernizovaných pokladen, a dále to znamená povinnost „nahlašovat“ každou tržbu přesně ve výši a v době jejího vzniku, což by to mělo z teoretického hlediska dávat menší příležitost k manipulování výše hrubých příjmů v daňovém přiznání. Otázkou tedy je, zda se za této situace poplatníkům nevyplatí přechod na skutečně prokázané výdaje.

Nejprve se podívám na rozložení poplatníků ve výběru z hlediska jejich povinnosti registrace k EET v některé ze 4 plánovaných vln:

Graf 6: Rozložení respondentů z hlediska povinnosti registrace k EET

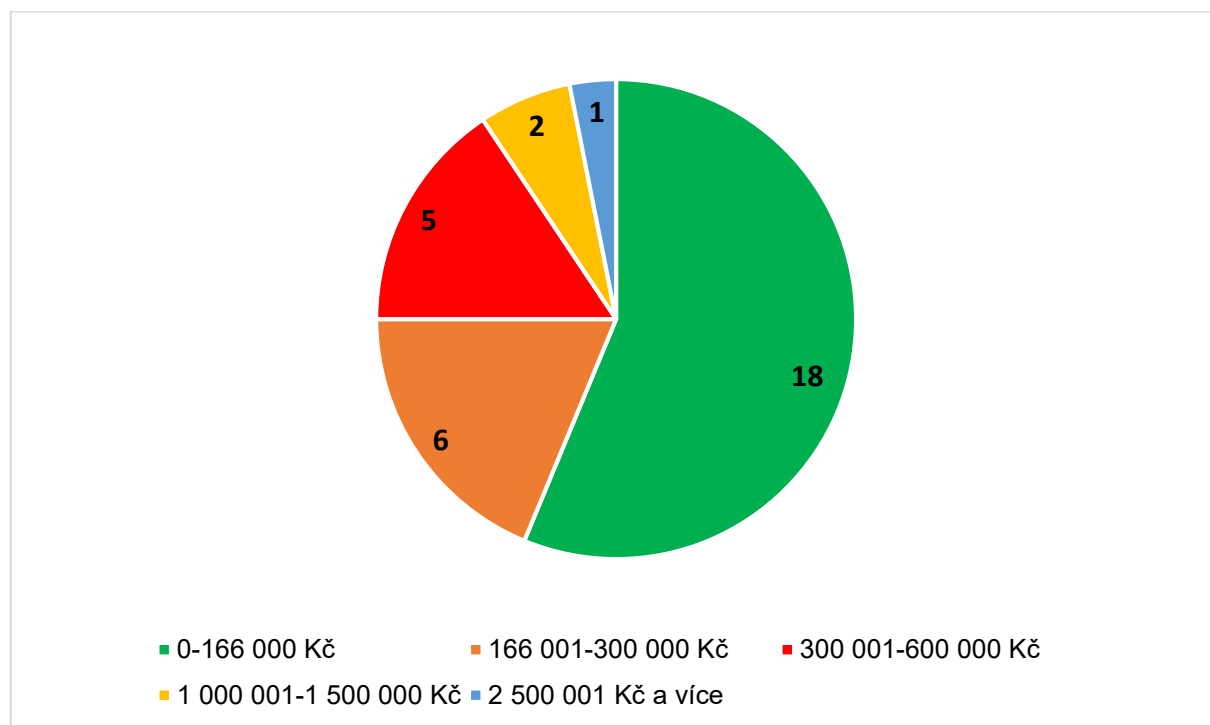
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z dotazníkového šetření

Z výsledku vyplývá, že se EET týká pouze méně než poloviny respondentů-konkrétně 13 osob. Z tohoto počtu OSVČ jich celých 7, tudíž nadpoloviční většina, paušální výdaje vůbec nepoužívá. Zbylých 6 respondentů, kteří tuto možnost naopak využívají, však u otázky týkající se přechodu na skutečné výdaje zaškrtnuli možnost „spíše ne“ či „určitě ne.“ Zde je ovšem nutné podotknout, že všech těchto 6 respondentů spadá do 3. fáze EET, která bude spuštěna až v březnu roku 2018, tudíž je možné, že by se výsledky tohoto průzkumu lišily v čase. Budu-li tedy brát v potaz pouze fáze, které byly či budou spuštěny od počátku až do konce roku 2017 (aktuální zdaňovací období pro daň z příjmů), jedná se zatím pouze o 1. a 2. fázi, přičemž za první fázi se mi bohužel nepodařilo získat žádné respondenty (což je ale logické, jelikož ubytovací a stravovací služby poskytují spíše firmy než jedinci) a za 2. fázi pouze 2. Nicméně ani jeden z těchto respondentů paušální výdaje nepoužívá, a jen pro zajímavost doplním, že stejně tak je nepoužívá nikdo, koho se týká 4. fáze EET.

3.2.6 Daňová povinnost podnikatelů

V teoretické části jsem zmínila nerovnoměrnost výše státem inkasované daně od zaměstnanců a od podnikatelů. Toto tvrzení jsem se rozhodla podpořit nejen daty z databáze České národní banky, ale i ze svého výzkumu.

Graf 7: Rozložení poplatníků z hlediska výše základu daně za rok 2016

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z dotazníkového šetření

Z grafu lze vidět, že nadpoloviční většina respondentů spadá svým základem daně do intervalu 0-166 000 Kč. Hranice 166 000 Kč byla zvolena záměrně. Pokud tuto částku vynásobím 15 % sazbou daně, vyjde mi daňová povinnost ve výši 24 900 Kč. Od té pak odečtu základní slevu na poplatníka, na kterou má nárok každý poplatník, a která v roce 2016 činila 24 840 Kč, dostanu se na částku daně 60 Kč. A podle § 38b Zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů se daň nepředepíše a neplatí, nepřesáhne-li 200 Kč, tudíž ve výsledku všem OSVČ spadajícím do této skupiny vyjde nulová daňová povinnost.

Druhá nejzastoupenější skupina je o 1 úroveň vyšší interval 166 001-300 000 Kč. Zde už určitá daňová povinnost existuje i po uplatnění základní slevy na poplatníka, nicméně pokud má osoba například nárok na některé odpočty či slevy, a to zejména na slevy na vyživované osoby, které dosahují velkých částek, může být daň ve výsledku opět velmi nízká, popřípadě může poplatník dosáhnout za splnění podmínek i daňového bonusu.

Zbytek poplatníků, kteří měli roční základ daně vyšší než 300 000 Kč, je v tomto výzkumu dohromady pouze 8, což tvoří přesně 25 % všech získaných odpovědí.

3.3 Navrhované úpravy paušálních výdajů

V první řadě bych chtěla zmínit, že jsem si vědoma toho, jak moc nepopulární opatření by byla jakákoliv další restrikce paušálních výdajů, vzhledem k tomu, jak moc bylo benevolentní jejich používání v minulosti-tím mám konkrétně na mysli jak jejich vysoké sazby, tak i fakt, že bylo kdysi možné například uplatnit si výdaje na vlastní zaplacené sociální pojištění ještě nad rámec paušálních výdajů. Z těchto důvodů je mi jasné, že jakékoliv další omezení výhodnosti tohoto aparátu bude mezi poplatníky vnímáno podobně negativně jako zvyšování sazby daní, a že jsou přesně z tohoto důvodu politici nepřiliš ochotní podobné restrikce zavádět, a naopak se raději zaměří na zvyšování výnosu do státní pokladny z daní nepřímých, jejichž růst poplatníci tolik nevnímají, jelikož pro ně není tolik viditelné jako odvod daní z jejich vlastního disponibilního příjmu.

Jako poněkud nesmyslné považuji, jak jsem již zmínila výše, opatření týkající se daňového zvýhodnění, které platí momentálně. Ze dvou poplatníků majících stejně vysoké příjmy jsou tak „trestáni“ jen ti, kteří mají děti a chtěli by si na ně uplatnit slevu. V tomto případě už by mi přišlo vhodnější například částečné omezení využívání základní slevy na poplatníka, nikoliv na vyživované osoby.

Další závěry plynoucí z mého výzkumu mohu formulovat už pouze v nejistotě ohledně toho, zda bude či nebude v nejbližší době schválena již několikrát zmíněná novela zákona. Snížení absolutní výše limitu příjmů, ze kterých lze paušální výdaje v příslušné sazbě odečíst, na 1 000 000 Kč, mi přijde jako krok správným směrem. Dle mého názoru byla částka 2 000 000 Kč zbytečně nadhodnocena. Pokud mají paušální výdaje skutečně podporovat a administrativně ulehčit „drobným“ podnikatelům, nelze přehlédnout fakt, že necelých 90 % respondentů odpovídajících na můj dotazník dosahuje svým ročním příjmem hluboko pod hranici 1 000 000 Kč ročně.

Posledním doporučením, které by dle mého názoru stálo za zvážení, by bylo do budoucna například ještě podrobněji rozčlenit povolené paušální sazby dle povahy provozované činnosti. V současné době jsou jednotlivé sazby nadefinovány většinou pro široký okruh poplatníků, který zahrnuje činnosti a povolání, které se na výdajovou náročnost mohou velmi lišit, avšak podléhají stejné sazbě.

Otázkou je, zda by zavedení navrhovaných změn, s ohledem na legislativní náročnost jejich realizování, mělo opravdu za následek odpovídající zvýšení objemu státem inkasované daně od podnikatelů. Nicméně, s ohledem na data k tomuto tématu rozebíraná v teoretické části práce, věřím, že obrovská nerovnost průměrně odvedené daně z příjmů od zaměstnance versus od podnikatele, je jedním z témat, kterým by bylo vhodné se do budoucna podrobněji zabývat, a to nejen z hlediska paušálních výdajů.

4. Závěr

V teoretické části práce jsem nastínila obecný princip stanovování základu daně z příjmů fyzických osob v České republice se zaměřením na osoby samostatně výdělečně činné. Do tohoto mechanismu jsem zasadila paušální výdaje, vysvětlila princip jejich fungování a popsala hlavní příčiny a důsledky jejich existence.

Ke splnění hlavních cílů této práce sloužila praktická část, ve které jsem se pokoušela vyhodnotit odpovědi z celkem 32 získaných vyplněných dotazníků určených OSVČ a vztahujícím se ke zdaňovacímu období 2016.

Prvním cílem práce byla analýza využívanosti paušálních výdajů podnikateli v obecné rovině. Ačkoliv výsledek potvrdil očekávanou oblíbenost tohoto typu evidence v České republice, přinesl i částečně překvapivý výsledek, podle kterého se naopak téměř polovina podnikatelů spadajících do skupiny s nejnižšími příjmy rozhodla tento typ výdajů nevyužívat. Možné důvody jejich rozhodnutí měl za úkol objasnit druhý cíl této práce, kterým bylo stanovení hlavních faktorů, které mají vliv na volbu poplatníků, zda uplatňovat či neuplatňovat výdaje paušálem.

Očekávala jsem, že těmito hlavními faktory budou především: výše ročních hrubých příjmů z podnikání, otázka plátcovství DPH, počet zaměstnanců, počet dětí, na které lze uplatnit daňové zvýhodnění, povinnost registrace k EET a druh podnikání.

Prokazatelný vliv na využívání paušálních výdajů se jasně projevil u prvních 3 faktorů. Počet uživatelů paušálních výdajů klesal s rostoucí výší hrubých ročních příjmů, u plátců DPH a u podnikatelů, kteří měli zaměstnance.

Pouze částečně se povedla prokázat spojitost s počtem dětí a druhem podnikání. V obou případech zde určitý trend existoval, bohužel rozdělení získaných odpovědí bylo velmi nerovnoměrné a například u některých druhů podnikání bylo získáno příliš málo odpovědí na to, aby bylo možné z výzkumu učinit závěry. Nicméně i přesto lze poukázat na velmi vysokou oblíbenost paušálních výdajů u poplatníků majících příjmy z řemeslných živností (sazba 60 %) a naopak na to, že ani jeden z respondentů mající 3 a více dětí výdaje paušálem nevykazoval.

Dílčím cílem, který se nepodařilo prokázat, zůstává spojitost mezi přechodem na skutečně prokázané výdaje u poplatníků majících povinnost registrace k Elektronické evidenci tržeb.

Bohužel většiny z mých respondentů se EET netýkala buď vůbec, nebo až v roce 2018. Proto by tato otázka mohla být spíše součástí budoucích výzkumů na toto téma.

Na závěr jsem se pokusila zformulovat několik doporučení ohledně budoucnosti fungování paušálních výdajů a navrhnout tak některé změny, které by mohly vést k zvýšení inkasa daně z příjmů podnikatelů, které je dlouhodobě velmi nízké, což potvrdily i výsledky mého výzkumu, podle kterých měla více než polovina respondentů za předcházející zdaňovací období nulovou daňovou povinnost.

Seznam použité literatury a pramenů

ARAD. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [online]. 2017 [cit. 2017-05-25]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/docs/ARADY/HTML/index.htm>

Co je a není švarcsystém. *Portál POHODA* [online]. 2013 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/mzdy-a-prace/co-je-a-neni-svarcsystem/>

Česká finanční poradenská a.s. [online]. 2017 [cit. 2017-05-25]. Dostupné z: <http://www.cesko-finance-poradenstvi.cz/cs>

DLOUHÝ, Vladimír. Elektronická evidence tržeb musí být ve prospěch řádných podnikatelů. In: *ETržby* [online]. 2017 [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: <http://www.etrzby.cz/cs/rekli-o-evidenci-trzeb>

ETržby [online]. Finanční správa, 2017 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.etrzby.cz/>

FUČÍK, Ivan. Švarcsystém – začíná být pomalu jasno? In: *Fučík&Partneři* [online]. 2017 [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: <http://www.fucik.cz/publikace/svarcsystem-zacina-byt-pomalu-jasno/>

Přehled o počtu OSVČ podle stavu k 31.12.2016. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/122657DE-EC1C-45AD-B3F0-597C34C292F0/15419/PehledopotuOSVdleOSSZaKRAJprosinec.pdf>

Roční přehled podnikatelů a živností. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/statisticke-udaje-o-podnikatelich/rocní-prehled-podnikatelů-a-zivností--222295/>

VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2016*. 13. Praha: Vox, 2016. ISBN 978-80-87480-44-1.

VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. Employees' and self-employed persons' pension replacement rates in the Czech Republic – new findings from the new dataset. *Theoretical and Practical Aspects of Public Finance 2016* [online]. Praha, 2016, , 112-117 [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: https://kvf.vse.cz/wp-content/uploads/2016/09/OK_A5-sborn%C3%ADk-TPAVF-2016.pdf

Zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů

Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - 4. čtvrtletí 2016. *Český statistický úřad* [online]. 2017 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cři/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-4-ctvrtleti-2016/>

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Maximální sazby paušálních výdajů.....	11
Tabulka 3: Vývoj sazeb paušálních výdajů	17
Graf 1: Výše inkasa daně z příjmů fyzických osob v letech 2003-2016	14
Graf 2: Rozložení počtu respondentů na základě výše ročního hrubého příjmu ze samostatné činnosti.....	22
Graf 3: Počet respondentů vykazujících výdaje paušálem dle příjmové kategorie	23
Graf 4: Využití paušálních výdajů v závislosti na druhu příjmů	25
Graf 5: Přejít uživatelů paušálních výdajů na prokázané v případě legislativní změny 2017	28
Graf 6: Rozložení respondentů z hlediska povinnosti registrace k EET	29
Graf 7: Rozložení poplatníků z hlediska výše základu daně za rok 2016	30

Přílohy

Příloha č. 1 – Kompletní podoba dotazníku

1. Jaká byla výše vašeho ročního hrubého příjmu ze samostatné činnosti za rok 2016?

- a) 0 – 166 000 Kč
- b) 166 001 – 300 000 Kč
- c) 300 001 – 600 000 Kč
- d) 600 001 – 1 000 000 Kč
- e) 1 000 001 – 1 500 000 Kč
- f) 1 500 001 – 2 500 000 Kč
- g) 2 500 001 a více

2. Jaký byl váš základ daně za rok 2016?

- a) 0 – 166 000 Kč
- b) 166 001 – 300 000 Kč
- c) 300 001 – 600 000 Kč
- d) 600 001 – 1 000 000 Kč
- e) 1 000 001 – 1 500 000 Kč
- f) 1 500 001 – 2 500 000 Kč
- g) 2 500 001 a více

3. Jaký je váš druh podnikání?

- a) příjmy ze zemědělské výroby (+ lesního a vodního hospodářství)
- b) příjmy ze živností řemeslných
- c) příjmy ze živností neřemeslných
- d) příjmy z jiného podnikání, svobodná povolání
- e) ostatní

4. Je samostatná činnost vaším hlavním zdrojem příjmů (tzn. tvoří více než polovinu z celkových hrubých příjmů)?

- a) Ano
- b) Ne

5. Používáte paušální výdaje?

- a) Ano
- b) Ne

Pokud ano:

Od příštího roku by měla platit novela zákona, která upravuje podmínky využívání paušálních výdajů:

- *Snižuje maximální limit výdajů, tzn. nově se budou moci procentuální sazby výdajů uplatnit maximálně z částky příjmů 1 000 000 Kč, tj:*
 - *Zemědělská výroba-max. 800 000 Kč*
 - *Řemeslná živnost-max. 600 000 Kč*

- *Nájem, pronájem obchodního majetku-max. 300 000 Kč*
- *Jiná činnost-max. 400 000 Kč*
- *Nově ale bude možné uplatit slevu na vyživované osoby, tj. manžela/manželku a děti.*

6. Budete za těchto podmínek uvažovat o přechodu na skutečné výdaje?

- a) Určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne

7. Máte jako OSVČ nějaké zaměstnance?

- a) Ano
- b) Ne

8. Jste plátcem DPH?

- a) Ano
- b) Ne

9. Týká se vás EET?

- a) Ne
- b) Ano, 1. fáze od 1.12.2016 (*ubytování, stravování, pohostinství*)
- c) Ano, 2. fáze od 1.3.2017 (*maloobchody a velkoobchody*)
- d) Ano, 3. fáze od 1.3.2018 (*ostatní činnosti, svobodná povolání-např. lékaři, právníci, účetní atd., autoservisy a pneuservisy*)
- e) Ano, 4. fáze od 1.6.2018 (*vybraná řemesla a výrobní činnosti-např. výroba textilií, oděvů, toaletních a čistících přípravků, usní, papíru, nábytku, kovové i nekovové výrobky, bižuterie a jiné, zpracovatelský průmysl, některé stavební práce, ostatní osobní služby atd.*)

10. Kolik máte dětí, na které byste si mohl(a) uplatnit daňové zvýhodnění na dani z příjmů?

- a) 0
- b) 1
- c) 2
- d) 3 a více